

TA'LIMGA – TEXNIKUM, TARBIYAGA ESA OTA-ONA MAS'ULDIR

Nilufar Boyxanova Ravshanbekovna

*Kosonsoy tuman 2 - son texnikumining Yoshlar
bilan ishlash bo'yicha direktor o'rinbosari*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ta'lim va tarbiya jarayonida mas'uliyatning taqsimlanishi, ya'ni texnikumlarning o'quvchilarga bilim berishdagi o'rni hamda ota-onalarning farzand tarbiyasidagi roli yoritilgan. Shuningdek, ta'lim muassasalari va oilaning hamkorligi yoshlarning kasbiy va ma'naviy kamolotiga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim, tarbiya, texnikum, ota-ona, mas'uliyat, kasbiy bilim, ma'naviy tarbiya, hamkorlik, yoshlar tarbiyasi, ta'lim tizimi, oila.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается распределение ответственности в процессе образования и воспитания, а именно роль техникумов в предоставлении знаний учащимся и роль родителей в воспитании детей. Также анализируется влияние взаимодействия образовательных учреждений и семьи на профессиональное и духовное развитие молодежи.*

Ключевые слова: *образование, воспитание, техникум, родители, ответственность, профессиональные знания, духовное воспитание, сотрудничество, воспитание молодежи, система образования, семья.*

Abstract: *This article examines the distribution of responsibilities in the process of education and upbringing, specifically highlighting the role of technical colleges in providing knowledge to students and the role of parents in raising children. It also analyzes the impact of cooperation between educational institutions and families on the professional and moral development of young people.*

Keywords: *education, upbringing, technical college, parents, responsibility, professional knowledge, moral education, cooperation, youth upbringing, education system, family.*

Xalq pedagogikasi barkamol avlodni tarbiyalashga doir qarashlar va tajribalarni o'zida mujassam etgan muhim ma'naviy tizim hisoblanadi. Unda yoshlarni yetuk shaxs sifatida shakllantirish, ularni ezgu fazilatlar ruhida tarbiyalash masalalari markaziy o'rin egallaydi. Barkamol insonni shakllantirish jarayonida vatanparvarlik, insonparvarlik, mehnatsevarlik, hamjihatlik, ilmga intilish, kasb-hunarni qadrlash, adolatparvarlik, tashabbuskorlik, sadoqat, odob-axloq kabi sifatlarni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, xalq pedagogikasida insonning ma'naviy kamolotiga to'sqinlik qiluvchi salbiy illatlardan yiroq bo'lish zarurligi alohida ta'kidlanadi. Bunday illatlar qatoriga nodonlik, manmanlik, qo'rqoqlik, yolg'onchilik, insofsizlik, sabrsizlik, baxillik, kibru havo, hasad va farosatsizlik kabi salbiy xulq-atvorlar kiradi. Ushbu salbiy holatlardan holi bo'lish shaxsning jamiyatda munosib o'rin egallashi uchun muhim shart hisoblanadi. Yosh avlod tarbiyasida ijobiy fazilatlarni shakllantirish va salbiy xususiyatlardan uzoqlashtirish maqsadida xalq pedagogikasida turli tarbiya usullari va vositalari qo'llanilgan. Jumladan, o'git va nasihat berish, ibrat ko'rsatish, rag'batlantirish hamda tanbeh berish kabi yondashuvlar asrlar davomida samarali usullar sifatida shakllangan. Bundan tashqari, bolalarda ijobiy sifatlarni rivojlantirish uchun tushuntirish, o'rgatish va mashq qildirish, odatlantirish, kun tartibini to'g'ri rejalashtirish, yaxshi ishlarga undash, maqtash, olqishlash, duo qilish, tasalli berish hamda mukofotlash kabi shakllardan keng foydalanilgan. Ushbu usullar orqali bolalarda axloqiy fazilatlar bosqichma-bosqich shakllantirilgan. Xalq pedagogikasida alohida e'tibor berilgan jihatlardan biri – oilaviy tarbiyadir. Unda ota-ona, aka-uka, opa-singil va boshqa oila a'zolari o'rtasidagi mehr-oqibatni

mustahkamlash, kattalarga hurmat va kichiklarga izzat tuyg'ularini shakllantirish asosiy tarbiya yo'nalishlaridan biri sifatida qaralgan.

Insonning shaxs sifatida shakllanishi, avvalo, oilaviy muhit bilan bevosita bog'liqdir. Farzand dunyoga kelgan ilk davrdan boshlab uning tarbiyasi asosan oila a'zolari, xususan, ona zimmasida bo'ladi. Otalar ko'pincha oilani moddiy jihatdan ta'minlash bilan band bo'lib, tarbiyaviy jarayonda maslahat va yo'l-yo'riq berish orqali ishtirok etadilar. Shu bois farzand tarbiyasida onaning o'rni alohida ahamiyatga ega. Agar ona bilimli, ma'naviy yetuk va mas'uliyatli bo'lsa, u farzandining kelajakda komil inson bo'lib voyaga yetishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. Aksincha, tarbiya masalasiga befarqlik bilan yondashish nafaqat bitta oilaning, balki butun jamiyat va millat kelajagiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Tarixiy manbalarda ham farzand tarbiyasiga katta e'tibor qaratilganini ko'rish mumkin. Buyuk allomalar hayotida onalarning fidoyiligi, sabr-toqati va tarbiyadagi qat'iyati muhim rol o'ynagan. Aynan shunday ma'naviy muhit va mehnat tufayli Imom Buxoriy, Imom Ahmad kabi ulug' zotlar yetishib chiqqan. Mutafakkir **Abdurauf Fitrat** o'z asarlarida bola tarbiyasining muhitga bog'liqligini ta'kidlab, uni suvning idish rangini olishi bilan qiyoslaydi. Ya'ni, bola qanday muhitda ulg'aysa, o'sha muhitning axloqi, odatlari va qarashlarini o'zlashtiradi. Shu sababli bolani to'g'ri tarbiyalashda oilaviy muhitning sog'lom bo'lishi nihoyatda muhim hisoblanadi. Bu jarayonda ona mehr-muhabbati, ota mas'uliyati va sog'lom oilaviy muhit uyg'unligi komil insonni voyaga yetkazishda asosiy poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Yosh avlodni har tomonlama barkamol inson etib tarbiyalash bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda ta'lim muassasalari va oila bir-birini to'ldiruvchi hamda qo'llab-quvvatlovchi ijtimoiy institutlar sifatida faoliyat yuritadi. Texnikum o'quvchilarga nazariy bilim va amaliy ko'nikmalar berish orqali ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga zamin yaratsa, ota-onalar farzandlarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashi va shaxsiy fazilatlarini

shakllantirishda asosiy mas'uliyatni o'z zimmasiga oladi. Bugungi globallashuv sharoitida yoshlarni turli salbiy ta'sirlardan asrash, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhini shakllantirish ota-onalar va pedagoglarning hamkorlikdagi faoliyatini talab etadi. Chunki bilim va tarbiya uyg'un bo'lmagan jamiyatda kutilgan natijalarga erishish qiyin. Bilim insonni malakali mutaxassisga aylantirsa, tarbiya uni komil inson darajasiga yetkazadi. Shu sababli texnikum va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, o'quvchilarning ta'lim olishi bilan bir qatorda ularning ma'naviy kamolotiga ham alohida e'tibor qaratish zarur. Faqatgina bilim va tarbiya uyg'unlashgan muhitda jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladigan, mas'uliyatli va ma'naviy yetuk yoshlarni voyaga yetkazish mumkin. Shuningdek, texnikumlarning ta'lim jarayonidagi o'rni hamda ota-onalarning tarbiyadagi mas'uliyatini yoritishda qiyosiy tahlil usulidan foydalanildi. Ta'lim va tarbiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ochib berish maqsadida kuzatish, umumlashtirish va mantiqiy tahlil metodlari asosida xulosalar shakllantirildi. Tadqiqot davomida pedagogik tajribalar, xalq pedagogikasi namunalariga oid ma'lumotlar hamda oila va ta'lim muassasalari hamkorligiga doir ilmiy-nazariy qarashlar o'rganilib, ularning mazmuni tizimli ravishda tahlil qilindi. Olingan natijalar asosida yoshlar tarbiyasida texnikum va ota-onalarning o'zaro hamkorligini kuchaytirish bo'yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

Farzand tarbiyasida ota-onalarning mas'uliyati nihoyatda katta bo'lib, bu jarayonda ma'naviy va axloqiy qadriyatlarga tayanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, diniy-ma'rifiy qarashlar yosh avlodda Vatanga sadoqat, milliy qadriyatlarga hurmat va ajdodlar merosiga ehtirom tuyg'ularini shakllantirishga xizmat qiladi. Sharq mutafakkirlari ham oilaviy tarbiyaning ahamiyatiga alohida e'tibor qaratganlar. Xususan, Mirzo Ulug'bek ota-onalarning farzand kamolotidagi o'rnini yuksak baholab, ularning tarbiya masalasiga jiddiy yondashishlari zarurligini ta'kidlagan. Zero, komil insonni voyaga yetkazishda oiladagi muhit va ota-onaning shaxsiy namunasi hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Shu sababli ota-onalar

farzandlari bilan muntazam muloqotda bo‘lishlari, ularga odob-axloq me‘yorlarini singdirishlari hamda turli salbiy ta’sirlardan himoya qilishlari lozim. Yoshlarning ma’naviy dunyosini boyitishda xalqimizning asrlar davomida shakllangan tarbiyaviy tajribasi, buyuk ajdodlarimizning hayotiy saboqlari va hikmatlaridan samarali foydalanish muhimdir. Bundan tashqari, bolalarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish ham tarbiyaning ajralmas qismi hisoblanadi. Ularning yoshiga mos, foydali va rivojlantiruvchi mashg‘ulotlarga jalb etilishi tafakkurining kengayishiga, qiziqishlarining shakllanishiga hamda ijtimoiy faolligining ortishiga yordam beradi. Natijada jamiyatga foydali, bilimli va ma’naviy yetuk avlodni tarbiyalash imkoniyati yaratiladi. Ta’lim tizimining muhim bo‘g‘inlaridan biri bo‘lgan texnikumlar yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirish, ularga zarur nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni berish orqali jamiyat uchun malakali mutaxassislar tayyorlaydi. Ushbu ta’lim muassasalari o‘quvchilarning kasbiy salohiyatini rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni o‘zlashtirish va mustaqil faoliyat yuritish qobiliyatlarini shakllantirishda muhim vazifani bajaradi. Shu bilan birga, ta’lim sifati o‘qituvchilarning kasbiy mahorati, o‘quv jarayonining samarali tashkil etilishi hamda innovatsion yondashuvlarning qo‘llanilishiga bevosita bog‘liqdir. Texnikumlarda yaratilgan qulay ta’lim muhiti yoshlarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirib, ularning kelajakdagi faoliyati uchun mustahkam zamin yaratadi. Demak, texnikumlar yosh avlodga puxta bilim berish, ularni kasbiy jihatdan yetuk mutaxassis sifatida tayyorlash va jamiyat ehtiyojlariga mos kadrlar yetishtirish mas’uliyatini o‘z zimmasiga olgan muhim ta’lim maskani hisoblanadi. Sifatli ta’lim orqali mamlakatning intellektual salohiyati yuksaladi va barqaror taraqqiyot uchun zarur sharoit yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyot va havolalar

1. Niyozmetova R. XX asr o‘zbek adabiyotini o‘qitish mazmunini belgilash masalalari. – T.: TDPU, 2000. – 105 b.

2. Niyozmetova R. Uzluksiz ta'lim tizimida o'zbek adabiyoti o'rganish metodikasi. – T.: Fan. 2007. – 215 b.
3. Nishonova S. SHarq uyg'onish davri pedagogik fikr taraqqiyotidabarkamol inson tarbiyasi. Ped. fan. dok. diss... – T.: 1988. – 289 b.
4. Оконь V. Основы problemnogo obucheniya. – M.: Prosveshchenie, 1998. – S. 87-98.
5. Ochil Safo. Mustaqillik ma'naviyati va tarbiya asoslari: (O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, akademik I.A.Karimov asarlarimisolida). 2 – to'ldirilgan va qayta ishlangan nashri. O'qituvchi. – T.: 1997. – 256 b.